

บทที่ 5

การกำหนดแนวทางในการพัฒนาศาลเจ้าจีนในอนาคต

ผลจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นได้บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า บทบาทการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตได้กลายเป็นบทบาทหลักของชุมชนแห่งนี้ นับตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา โดยมุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติต่าง ๆ ดังเช่น หาดทราย ชายทะเล และทิวทัศน์ที่สวยงามของภูเขาบนเกาะภูเก็ต การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากการบุกรุกที่ดินบริเวณหาดทราย เขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชายเลน และการประกอบธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีผลต่อการทำลายธรรมชาติ เช่น การเดินชมพื้นที่ใต้ทะเล (Sea - Walker) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปะการังและระบบนิเวศน์ใต้ทะเลโดยตรง เพราะมีการก่อสร้างราวสำหรับนักท่องเที่ยวยึดจับในขณะที่เดินอยู่ใต้ทะเล เป็นต้น

การท่องเที่ยวโดยการขายทรัพยากรธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากจะต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการที่จะรักษาธรรมชาติเอาไว้แล้ว ในขณะเดียวกันจำเป็นจะต้องหาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างอื่นซึ่งสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลามากขึ้นในการเยี่ยมชม ซึ่งได้แก่แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากตั้งอยู่กระจายออกไปทั่วทั้งเกาะ ทั้งนี้เนื่องจากเกาะภูเก็ตเป็นสถานที่ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับได้เป็นหลายร้อยปีนั่นเอง

ศาลเจ้าจีนนับเป็นสถานที่ประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อชุมชนแห่งนี้เช่นเดียวกับแหล่งประวัติศาสตร์อื่น ๆ เช่นเดียวกัน และผลจากการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นได้บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า ศาลเจ้าจีนเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญและมีศักยภาพอย่างเพียงพอในการที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนภูเก็ตทั้งในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อที่จะกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดความชัดเจน จึงได้จัดกลุ่มศาลเจ้าจีนออกเป็น 3 กลุ่มตามลำดับความสำคัญ และเพื่อที่จะกำหนดแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนเมืองภูเก็ตต่อไป ซึ่งขอเสนอแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ในเรื่องต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

5.1 ด้านกายภาพ

5.1.1 การใช้ที่ดิน

จากการที่ศาลเจ้าจีนเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อชุมชน โดยเฉพาะในด้านการใช้ที่ดินเพราะแสดงถึงวิวัฒนาการของชุมชนเมืองภูเก็ตมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบอย่างใกล้ชิด ดังจะเห็นได้จากศาลเจ้าในกลุ่มที่ 1 พบว่าจะตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองภูเก็ต รวมทั้งศาลเจ้าจีนในกลุ่มที่ 2 เกือบทั้งหมด ยกเว้นศาลเจ้าปุนเก้าก้งที่ตั้งอยู่บนภูเขาริมทางหลวงสายกะทู้ - ปาดอง และสำหรับในกลุ่มที่ 3 นั้นกระจายตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รอบนอก

จากบทบาทของศาลเจ้าจีนที่เป็นสถานที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกันผักซึ่งเป็นการประเพณีที่นับวันจะยิ่งทวีความสำคัญของชาวภูเก็ต จึงเห็นสมควรกำหนดการใช้ที่ดินโดยรอบศาลเจ้าจีนให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของศาลเจ้าจีน ดังเช่นกำหนดเป็นย่านที่อยู่อาศัย ย่านการค้าตามสภาพที่เป็นอยู่จริง แต่ควรมีข้อห้ามการใช้ที่ดินที่จะเป็นการขัดแย้งกับบทบาทของศาลเจ้าจีน ดังเช่นการห้ามสถานเริงรมย์ โรงแรม และสถานบริการต่าง ๆ อันจะเป็นการลดความสำคัญขอศาลเจ้า รวมทั้งก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมทางด้านสังคม กับทั้งยังส่งผลโดยตรงต่อสภาพภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบศาลเจ้าอีกด้วย

การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินในบริเวณโดยรอบ ทั้งชนิด ประเภท และข้อห้าม รวมทั้งกำหนดรูปแบบและลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรมแก่อาคารโดยรอบจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น โดยอาจกำหนดเป็นระยะรัศมี ระยะห่าง หรือโดยการถอยร่น รวมทั้งการกำหนดความสูงของอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ และในประการสำคัญคือจะต้องมีการควบคุมในเรื่องป้ายโฆษณา โดยเฉพาะบริเวณศาลเจ้าท่าเรือ จะเห็นได้ว่าการติดตั้งป้ายโฆษณาขนาดใหญ่และมีความสูงประมาณ 15 - 20 เมตร ทำให้บดบังสภาพของศาลเจ้าจีนไปอย่างน่าเสียดาย เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ศาลเจ้าโดยการควบคุมการใช้ที่ดินของอาคารดังกล่าวสามารถดำเนินการได้โดยการวางผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 รวมทั้งการออกประกาศกระทรวงหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยหน่วยงานท้องถิ่นที่ศาลเจ้าจีนนั้น ๆ ตั้งอยู่ ดังเช่นในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตจะเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าในกลุ่มที่ 1 ทั้งหมด ยกเว้นศาลเจ้ากะทู้ ซึ่งอยู่ในเขตสุขาภิบาลกะทู้ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นไปตามอำนาจในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเชื่อว่าหากได้มีการกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินที่มีความเหมาะสมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากจะก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนเมืองภูเก็ตที่เหมาะสมแล้ว จะก่อให้เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวตามมาอีกด้วย

5.1.2 ตัวอาคารศาลเจ้าจีน

สภาพอาคารศาลเจ้าจีนจะเป็นลักษณะที่เด่นที่สุดในการเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและอนุรักษ์ ทั้งนี้เนื่องจากศาลเจ้าจีนจะมีสภาพของอาคารที่แตกต่างไปจากอาคารโดยรอบ ทั้งในด้านโครงสร้างของอาคาร ประโยชน์และวัตถุประสงค์ในการใช้สอยรวมทั้งความแปลกและสวยงามอย่างมีคุณค่าในทางสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนที่เกิดขึ้นในอดีต

ผลของการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าศาลเจ้าจีนในกลุ่มที่ 1 นั้นจะเป็นศาลเจ้าที่มีการก่อสร้างมาเกือบ 100 ปี รวมทั้งศาลเจ้าแสงธรรม ศาลเจ้าแม่ย่านาง และศาลเจ้าปุ้นเก๋ากัง ในกลุ่มที่ 2 ตลอดจนศาลเจ้าต๋องย่องสูง และศาลเจ้าทุ่งทอง ในกลุ่มที่ 3 การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และศาลเจ้าจีนที่เกี่ยวข้องกับอาคารจึงเห็นสมควรให้มีการบูรณะซ่อมแซมศาลเจ้าให้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเดิมคือเป็นแบบสถาปัตยกรรมแบบจีน ทั้งในเรื่องที่เป็นโครงสร้างและการใช้กระเบื้องมุงหลังคาเพื่อที่จะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของอาคารเอาไว้เพื่อสร้างความโดดเด่นให้เกิดขึ้นท่ามกลางอาคารประเภท อื่น ๆ ซึ่งตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่โดยรอบ

นอกจากนั้นยังเห็นสมควรเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้างศาลเจ้าจีนให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมและการตกแต่งภายในตัวอาคารให้มีความกลมกลืนกับสภาพของอาคารโดยส่วนรวม รวมทั้งเสริมสร้างบรรยากาศของศาลเจ้าจีนให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสง่างามไปด้วยในขณะเดียวกันพร้อม ๆ กับเลือกใช้สีสำหรับทาอาคารให้เหมาะสมกับรูปแบบของอาคารศาลเจ้าจีนดังกล่าวด้วย และในประการสำคัญคือการตกแต่งตัวอาคารด้วยลวดลายปูนปั้นหรือแกะสลักไม้เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น มังกร หรือหงส์ ตามความเชื่อก็จะทำให้ศาลเจ้าดังกล่าวมีความสง่างามมากยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์อาคารศาลเจ้าจีนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคาร จำเป็นต้องใช้ความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลศาลเจ้าหรือกรรมการในกรณีที่เป็นศาลเจ้าเอกชน หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สำหรับศาลเจ้าที่เป็นของทางราชการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขนาด รูปทรง และสัดส่วนของอาคารอย่างละเอียดเช่นเดียวกับการศึกษาเพื่อบูรณะโบราณสถานต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อที่จะรักษาสภาพดั้งเดิมเอาไว้ ซึ่งเป็นเรื่องของการอนุรักษ์ ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องมีการเสริมแต่งในจุดที่เห็นสมควรเพิ่มเติมเพื่อให้อาคารศาลเจ้าจีนมีความสง่างามเพิ่มมากขึ้น หรือมีความสะดวกมากขึ้น ดังเช่นการจัดการทำความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตัวอาคารซึ่งเชื่อว่ามีได้ดำเนินการตามแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาตามที่เสนอไว้แล้ว จะทำให้การพัฒนาศาลเจ้าเหล่านี้สอดคล้องกับบทบาทของการพัฒนาชุมชนเกิดมากยิ่งขึ้น

5.1.3 การตกแต่งภายในอาคาร

สภาพภายในอาคารจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะเป็นตัวที่จะดึงดูดให้ผู้เข้ามาภายในอาคารได้มีโอกาสใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น การกราบไหว้บูชารูปแกะสลักพระจีนตามจุดต่าง ๆ การเลี้ยงเซียมซี การขอยารักษาโรค และการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นต้น การตกแต่งหรือจัดระเบียบภายในอาคารศาลเจ้าจีนจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเช่นเดียวกับการบูรณะตัวอาคาร ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะเด่นของศาลเจ้าแต่ละแห่งไปนั่นเอง

จากผลการศึกษาพบว่า ศาลเจ้าจีนในกลุ่มที่ 1 มีการตกแต่งภายในเอาไว้อย่างสวยงาม นับตั้งแต่ประตูทางเข้า แทนวงสิ่งของสำหรับการเซ่นไหว้บูชา แทนวงกระถางธูป รวมทั้งการจัดวางรูปแกะสลักพระจีนได้จัดกลุ่มเอาไว้อย่างสวยงาม โดยเฉพาะศาลเจ้าปุดจ้อนั้นยังเป็นศาลเจ้าจีนที่รวบรวมตำรายาจีนรักษาโรคเอาไว้สำหรับผู้เข้าไปเยี่ยมชม และมีความศรัทธาเชื่อถือ โดยการตั้งใจอธิษฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยรักษาโรคที่ตัวเองเป็นอยู่ เมื่ออธิษฐานเสร็จแล้วก็หยิบหรือเลี้ยงเซียมซีเพื่อที่จะดูว่าได้หมายเลขอะไร หลังจากนั้นก็ไปหยิบใบแสดงรายการให้ตรงกับหมายเลขที่เลี้ยงเอาไว้แล้ว นำใบรายการยาไปซื้อยาจีนตามร้านขายยาจีนเพื่อนำมาประกอบหรือปรุงตามที่กำหนดไว้เพื่อรักษาโรคต่อไป

นอกจากนั้นในศาลเจ้าจีนกลุ่มที่ 1 ยังมีภาพเขียนประวัติศาสตร์ของชนชาติจีนตามผนังของอาคารที่ศาลเจ้าบางเหนียว เห็นสมควรอนุรักษ์และรักษาเอาไว้ให้คงอยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุด

สำหรับศาลเจ้าในกลุ่มที่ 2 จะเป็นศาลเจ้าที่มีสภาพอาคารเก่าแก่ 3 แห่ง คือ ศาลเจ้าแสงธรรม บริเวณถนนพังงา และศาลเจ้าแม่ย่านาง บริเวณถนนสตูล รวมทั้งศาลเจ้าปุ่นเต้าก้ง ริมถนนสายกะทู้ - ปาดอง ศาลเจ้าเหล่านี้มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่สวยงาม โดยเฉพาะการตกแต่งภายในของศาลเจ้าแสงธรรม ซึ่งถือเป็นศาลเจ้าที่มีความเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่ง จะมีสภาพจิตรกรรมฝาผนังซึ่งกำลังจะจางหายไปเพราะขาดการบูรณะ รวมทั้งการประดับกระเบื้องลวดลายบนตัวมังกอบนหลังคาอย่างประณีต การอนุรักษ์ศาลเจ้าดังกล่าวข้างต้น เห็นสมควรดำเนินการบูรณะอาคารในส่วนที่ชำรุดหรือได้รับความเสียหายให้เหมือนกับรูปแบบของอาคารเดิมมากที่สุด ทั้งในเรื่องของโครงสร้างอาคาร การใช้สีและวัสดุ ตลอดจนรูปร่างและสัดส่วนของอาคาร ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความกลมกลืนกับสภาพอาคารเดิม และเสริมสร้างในส่วนที่ยังขาดความสมบูรณ์ เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการตกแต่งเพิ่มเติม เช่น ม่าน หลอดไฟ โต๊ะ เก้าอี้ ควรมีรูปแบบที่สอดคล้องกับภาพรวมของอาคารทั้งหมด เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่สอดคล้องกับบทบาทของศาลเจ้าจีน

นอกจากการพยายามที่จะอนุรักษ์สภาพเดิมของอาคารเอาไว้แล้ว ในขณะเดียวกันเห็นสมควรจัดให้มีการพัฒนาภายในอาคารในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเน้นแสงสว่างเฉพาะจุด การปักป้ายแสดงขั้นตอนในการกราบไหว้บูชาพระจีนในศาลเจ้า รวมทั้งการจัดทำประวัติย่อ ๆ ทั้งของศาลเจ้า และพระจีนแกะสลักที่อยู่ภายใน เพื่อให้ผู้ที่เข้าไปเยี่ยมชมสักการะเกิดความเข้าใจและมีศรัทธา รวมทั้งสามารถสร้างความ เป็นระเบียบเรียบร้อยได้มากยิ่งขึ้น

การอนุรักษ์และพัฒนาภายในตัวอาคารศาลเจ้าจีนจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นพิเศษกับทั้งยังต้องทราบประวัติความเป็นมาของอาคารและวัตถุโบราณที่อยู่ภายในศาลเจ้า ทั้งนี้เพื่อที่จะก่อให้เกิดความสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนเมืองภูเก็ตต่อไปในอนาคต

5.1.4 การปรับปรุงสภาพภายนอกอาคาร

การตกแต่งภายนอกอาคารหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพภูมิทัศน์จะเป็นตัวดึงดูดที่สำคัญให้ผู้ที่ผ่านไปมา นักท่องเที่ยว เกิดความสนใจที่จะเยี่ยมชม และสำหรับศาลเจ้าเหล่านี้เนื่องจากมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเมืองภูเก็ตมาโดยตลอด การปรับปรุงศาลเจ้าจีนจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ที่มีการจัดงานของศาลเจ้าจีนเหล่านี้อีกด้วย การปรับปรุงสภาพภายนอกอาคารจึงรวมไปถึงการจัดเตรียมก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารเดิมที่มีอยู่แล้วควบคู่ไปกับการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์

ผลจากการศึกษาพบว่าศาลเจ้าทั้ง 3 กลุ่ม มีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบที่แตกต่างกันออกไป แต่อาจกล่าวได้ว่าจากภาพรวมของศาลเจ้าจีนทั้งหมดของชุมชนภูเก็ต เห็นสมควรปรับปรุงสภาพภายนอกอาคาร ดังนี้

1) การเตรียมพื้นที่ลานโล่งด้านหน้าอาคารศาลเจ้า เพราะจะทำให้ศาลเจ้าจีนเหล่านี้มีความสง่างาม โดยการจัดเตรียมขนาดที่ดินให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมเพื่อใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในกรณีที่ศาลเจ้าจีนเหล่านี้มีลานโล่งที่เป็นพื้นที่ว่างอยู่แล้ว เช่น ศาลเจ้าบางเหนียว ศาลเจ้ากะทู้ ศาลเจ้าท่าเรือ และศาลเจ้าแสงธรรม เป็นต้น เห็นสมควรห้ามการก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ เพื่อที่จะทำให้พื้นที่ว่างเหล่านั้นมีขนาดลดลงไป

2) การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เนื่องจากศาลเจ้าจีนทั้ง 3 กลุ่มมีทำเลที่ตั้งที่ต่างกันออกไป ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตชุมชน ซึ่งประกอบด้วยศาลเจ้าจีนในกลุ่มที่ 1 ทั้งหมด ศาลเจ้าจีนในกลุ่มที่ 2 ยกเว้นศาลเจ้าปุ่นเก๋ากัง จะตั้งอยู่บนภูเขา สำหรับกลุ่มที่ 3 จะกระจายออกไปในชุมชนขนาดเล็ก ในการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์จำเป็นต้องพิจารณาข้อจำกัดทางด้านขนาดของพื้นที่และลักษณะของที่ว่างและสภาพของพื้นที่ว่างรอบ ๆ ศาลเจ้าว่าเป็นพื้นดินหรือมีการเทศอนกริตหรือปูแผ่นพื้นสำเร็จ เป็นต้น การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์จึงประกอบด้วย แนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

(1) การตกแต่งด้วยพรรณพืชที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นการปลูกต้นไม้ที่สามารถตกแต่งรูปทรงให้กลมกลืนกับสภาพของศาลเจ้า หรือการประดับตกแต่งด้วยไม้ดอกไม้ประดับที่เป็นกระถางสามารถยกเปลี่ยนได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการและความเหมาะสม

(2) การจัดแบ่งบริเวณภายนอกให้เกิดความเป็นสัดส่วนในการใช้ที่ดิน โดยการกำหนดผังบริเวณที่ชัดเจน ซึ่งอาจประกอบด้วยการจัดแบ่งพื้นที่เป็นทางเดิน จัดสวน ที่นั่งพักผ่อน ร้านค้า สำหรับขายของที่ระลึกและเครื่องดื่ม รวมทั้งสินค้าเบ็ดเตล็ดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บริเวณที่เป็นส่วนบริการห้องสุขา เป็นต้น รวมทั้งการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับการก่อสร้างอาคารเพื่อใช้ประกอบพิธีกินผัก ซึ่งได้จัดให้มีขึ้นทุกปี ประกอบด้วย โรงครัว โรงจัดเลี้ยง อาคารเก็บพัสดุต่าง ๆ และที่จอดรถ เป็นต้น

(3) การพัฒนาบริเวณโดยรอบศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในย่านประวัติศาสตร์หรือมีอาคารแบบชิโน-โปรตุกีส ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงให้มีความสัมพันธ์กัน โดยการจัดทางเดินเท้าที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเดินชมอาคารเหล่านี้ได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ในชุมชน ดังเช่นในกลุ่มที่ 1 รวมทั้งศาลเจ้าแม่ย่านาง และศาลเจ้าแสงธรรม ในกลุ่มที่ 2 อีกด้วย

(4) การจัดทำป้ายแสดงประวัติความเป็นมา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ พร้อหมแผ่นผังบริเวณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนบนเกาะภูเก็ตได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จะต้องมีการออกแบบรูปทรง ขนาดและกำหนดบริเวณที่จะติดตั้งป้ายให้มีความเหมาะสม สวยงาม และสอดคล้องกับภูมิทัศน์โดยรอบด้วย

(5) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการจัดเตรียมถังขยะให้เพียงพอและมีการออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพของศาลเจ้าจีน โดยเฉพาะศาลเจ้าในกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่มีผู้ที่เข้าไปเยี่ยมชมและเข้าร่วมพิธีกินผักเป็นจำนวนมากในแต่ละปีจึงต้องเน้นการรักษาความสะอาดเป็นพิเศษ

5.1.5 การปรับปรุงสภาพการเข้าถึง

การพัฒนาเส้นทางการเข้าถึงศาลเจ้าจีนแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของศาลเจ้าจีน ในกรณีที่ศาลเจ้าดังกล่าวตั้งอยู่ริมถนนสามารถมองเห็น และเข้าถึงได้อย่างสะดวก ได้แก่ ศาลเจ้าในกลุ่มที่ 1 ทั้งหมด รวมทั้งศาลเจ้าในกลุ่มที่ 2 ยกเว้นศาลเจ้าจีนในกลุ่มที่ 3 จำเป็นต้องมีการจัดทำป้ายแสดงที่ตั้งที่ชัดเจนก่อนที่จะถึงศาลเจ้า รวมทั้งการเปิดพื้นที่ด้านหน้าบริเวณทางเข้าให้มีความสว่าง ก่อให้เกิดความสะดวกทั้งในกรณีที่จำเป็นต้องนำรถยนต์เข้าไปหรือสำหรับผู้ที่เดินเท้า

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อจำกัดที่สำคัญเกี่ยวกับการเข้าถึง ซึ่งได้แก่ การมีพื้นที่ค่อนข้างคับแคบ ทั้งภายในศาลเจ้า และบริเวณปากทางเข้าจะเป็นอาคารตึกแถว โดยเฉพาะศาลเจ้าในกลุ่มที่ 1 และ 2 ซึ่งตั้งอยู่ในเขตชุมชน จึงเห็นสมควรที่จะเน้นการพัฒนาพื้นที่ภายในศาลเจ้าให้มีความร่มรื่นแตกต่างกับสภาพภายนอกอย่างชัดเจน เพื่อดึงดูดให้เกิดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว สำหรับศาลเจ้าในกลุ่มที่ 3 นั้น เนื่องจากพื้นที่โดยรอบยังมีสภาพเป็นที่ว่างและอาคารไม่หนาแน่น เห็นสมควรจัดเตรียมและดำเนินการปรับปรุงสภาพการเข้าถึงให้มีความสะดวกและสวยงามเพื่อรองรับกับการพัฒนาของศาลเจ้าจีนในอนาคต

5.2 ด้านการบริหารและการจัดการ

5.2.1 การปรับปรุงระเบียบการบริหารและการจัดการศาลเจ้าโดยตรง

แม้ว่าการศึกษาในครั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการเสนอแนะแนวทางในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในทางด้านการใช้ที่ดินและอาคารเป็นหลัก แต่เนื่องจากการดำเนินการของศาลเจ้าในปัจจุบันยังมีความเกี่ยวข้องกับระเบียบกฎหมายต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่จะควบคุมดูแลทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการต่าง ๆ การควบคุมทางการเงิน และการจัดผู้มาสวดสวดดูแลพฤติกรรมของศาลเจ้าต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากในอดีตนั้นรัฐบาลมีความเห็นว่าศาลเจ้าเป็นที่รวบรวมและแลกเปลี่ยนข่าวสารของชาวจีนที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย รวมทั้งได้มีการก่อเหตุความวุ่นวายขึ้น จึงได้กำหนดระเบียบตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและอั้งยี่ขึ้น และระเบียบกฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้มีการปรับปรุงจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่สภาพการณ์ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วโดยสิ้นเชิง จึงเห็นสมควรที่จะปรับปรุงกฎหมายและระเบียบดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนต่อไปอีกด้วย

5.2.2 การปรับปรุงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองที่มีผลกระทบ ต่อศาลเจ้า

พื้นที่ทั้งหมดบนเกาะภูเก็ตถูกควบคุมการใช้ที่ดินและอาคารรวมทั้งกิจการต่าง ๆ โดยกฎหมาย 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติดังกล่าวส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและอนุรักษ์ศาลเจ้าจีนโดยตรง แต่เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีการกล่าวถึงศาลเจ้าจีนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรูปแบบ การใช้ที่ดินและระเบียบข้อบังคับเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งกล่าวได้ดังนี้

1) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้วางผังเมืองรวมบนเกาะภูเก็ตเป็น 8 ฉบับ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเกาะ และได้แบ่งการใช้ที่ดินเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ชนบทและเกษตรกรรม ที่โล่ง เพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมทั้งที่ดินเพื่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย เป็นต้น พร้อมทั้งมีข้อกำหนดของการใช้ที่ดินแต่ละประเภทว่าจะอนุญาตหรือห้ามประกอบกิจการอะไรบ้าง ซึ่งพบว่าผังเมืองรวมทั้ง 8 ฉบับไม่ได้มีการกำหนดการใช้ที่ดินของศาลเจ้าเป็นพิเศษแต่อย่างใด รวมทั้งในบริเวณโดยรอบก็ยังคงกำหนดการใช้ที่ดินเป็นประเภทหลัก ๆ ตามสภาพปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในผังเมืองรวมทั้งหมดยังไม่ได้มีแนวคิดที่จะกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนเหล่านี้แต่อย่างใด จึงน่าที่จะทบทวนแนวคิดในเรื่องนี้และกำหนดการใช้ที่ดินให้ชัดเจนต่อไป

2) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พบว่าในเขตจังหวัดภูเก็ตได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด และจากการศึกษาพบว่าได้มีการออกกฎหมายในลำดับรอง คือ กฎกระทรวง ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2522) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 20 (พ.ศ. 2530) กำหนดบริเวณที่ห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในบริเวณพื้นที่ทางด้านฝั่งตะวันตกของเกาะภูเก็ตทั้งหมด เพื่อเป็นการรักษาความสวยงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลทั้งหมด โดยการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดความสูง อาคารบางชนิดซึ่งห้ามก่อสร้างภายในระยะที่กำหนดจากบริเวณชายทะเล ซึ่งระยะที่มีการควบคุมเป็นพิเศษตามกฎหมายกระทรวง ทั้ง 2 ฉบับนี้ มีระยะห่างจากชายฝั่งทะเลเข้ามาบนพื้นดินโดยเฉลี่ย

ประมาณ 300 เมตร จะเห็นได้ว่ามาตรการตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ถือเป็นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งที่สามารถใช้บังคับได้ทันที และเห็นสมควรกำหนดชนิดและประเภทอาคารที่จะอนุญาตให้ก่อสร้างได้ในพื้นที่โดยรอบศาลเจ้าจิ้น รวมทั้งการห้ามก่อสร้างอาคารบางชนิด ตลอดจนการกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ความสูงของอาคารโดยรอบในลักษณะของการออกกฎหมายเช่นเดียวกับการควบคุมพื้นที่ชายทะเลโดยการปรับปรุงเนื้อหาของกฎกระทรวงให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจิ้น ก็จะทำให้การพัฒนาพื้นที่ในบริเวณโดยรอบศาลเจ้าจิ้นสอดคล้องกับการพัฒนาเมืองภูเก็ตมากยิ่งขึ้น

3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ประกาศให้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ ปี 2535 และได้ออกกฎหมายในลำดับรองเป็นประกาศกระทรวงกำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่เกาะภูเก็ต และในพื้นที่โดยรอบเกาะภูเก็ตลงไปในทะเลประมาณ 3 กิโลเมตร มาตรการดังกล่าวเป็นการกำหนดข้อห้ามการก่อสร้างอาคารและการประกอบกิจการบางชนิด ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสวยงามตามธรรมชาติและเพื่อที่จะรักษาสภาพแวดล้อมของเกาะภูเก็ตให้มีความยั่งยืนต่อไป และจากการศึกษาพบว่ามาตรการดังกล่าวไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจิ้นเอาไว้ประการใด ทั้งๆ ที่อาจกล่าวได้ว่าศาลเจ้าจิ้นบางแห่งโดยเฉพาะในกลุ่มที่ 1 และศาลเจ้าแสงธรรม รวมทั้งศาลเจ้าแม่ย่านางในกลุ่มที่ 2 เป็นศาลเจ้าที่มีความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งถือเป็นสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งเช่นเดียวกัน จึงเห็นสมควรนำมาตรการตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมมาใช้สำหรับกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจิ้นเหล่านี้โดยการควบคุมเกี่ยวกับความสูงของอาคาร รวมทั้งชนิดและประเภทของกิจกรรมที่มีผลต่อศาลเจ้าจิ้นเหล่านี้

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจิ้นให้สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนเมืองภูเก็ตนั่น เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อที่จะกำหนดมาตรการและเสนอแนวคิดในด้านต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐของเอกชน โดยเฉพาะการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในทางด้านกายภาพซึ่งประกอบด้วย การควบคุมการใช้ที่ดิน การก่อสร้างและปรับปรุงอาคารศาลเจ้าจิ้น การตกแต่งภายในอาคาร การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่โดยรอบ และการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์รวมทั้งการเข้าถึงศาลเจ้าจิ้น ตลอดจนได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการใช้ที่ดินและอาคารของศาลเจ้าจิ้นที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้เหมาะสมและมีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ซึ่งเชื่อว่าจะได้มีการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้แล้ว จะทำให้การใช้ที่ดินที่เป็นที่ตั้งของตัวอาคารศาลเจ้าจิ้นสามารถที่จะตอบสนอง และสอดคล้องกับการพัฒนาเมืองภูเก็ตในฐานะที่เป็นเมืองท่องเที่ยวในระดับนานาชาติต่อไปในอนาคต